

Seat No. : _____

NE-134

November-2018

M.A., Sem.-III

502 : Sanskrit

(ऋग्वेद नियતાંશ)

Time : 2:30 Hours]

[Max. Marks : 70

સૂચના : જમણી તરફ કુલ ગુણ દર્શાવેલ છે.

1. (A) નીચેનામાંથી કોઈપણ બે મન્ત્રોનું ભાષાન્તર તેમજ વિવરણ કરો : 14

- (1) સુક્ષેત્રિયા સુગાતુયા વસૂયા ચં યજામહે ।
અપં નઃ શોશુચદ્વધમ્ ॥૧॥
- (2) વિષ્ણોર્નુ કં વીર્યાણિ પ્ર વૌચં યઃ પાર્થિવાનિ વિમમે રજાસિ ।
યો અસ્કંભાયદુત્તરં સ્વધસ્થં વિચક્રમાણસ્ત્રેધાકેગાયઃ ॥
- (3) યો ઇત્વાહિર્મરિણાત્સપ્ત સિન્ધૂન્યો ગા ઉદાજંદપદા વક્તસ્ય ।
યો અશ્મનોરન્તરગ્નિં જુજાનં સંવૃક્ષમત્સુ સ જનાસુ ઇન્દ્રઃ ॥
- (4) ધીરા ત્વસ્ય મહિના જનૂંષિ વિ યસ્તસ્તમભ રોદસી ચિદુર્વી ।
પ્ર નાકમૃષ્વં નુનુદે બૃહન્તં દ્વિતા નક્ષત્રં પ્રપ્રથેષ્વ ભૂમં ॥

(B) નીચેની ખાલી જગ્યા પૂરો : 4

- (1) વેદઋચ્યામાં વાઙ્મનું મુખ્ય ક્રિયાપદ _____ હોય છે. (આદ્યુદાત, સર્વાનુદાત)
- (2) ઈન્દ્રના સહાયક દેવનું નામ _____ છે. (મરુત, અગ્નિ)
- (3) _____ દેવનું મહત્ત્વ ઋગ્વેદમાં અગ્નિની તુલનામાં ઓછું છે. (વિષ્ણુ, ઈન્દ્ર)
- (4) _____ નીતિમત્તાનો દેવ મનાય છે. (વરુણ, વિષ્ણુ)

2. (A) “ઈન્દ્ર” દેવતાના પરાક્રમ વર્ણવો. 14

અથવા

વૈદિક દેવતા “વરુણ”ની લાક્ષણિકતાઓ જણાવો.

- (B) નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર એક વાક્યમાં આપો : 4
- (1) “વેદ” શબ્દનો અર્થ આપો.
 - (2) કયા દેવતાને સૂર્યનો વાચક કહ્યો છે ?
 - (3) વેદ શબ્દનાં પર્યાયો જણાવો.
 - (4) વેદોને “અપૌરુષેય” શા માટે કહેવામાં આવે છે ?
3. (A) સ્વતન્ત્ર સ્વરિત એટલે શું ? તે સમજાવી તેનાં પ્રકારો વર્ણવો. 14
- અથવા**
- સંહિતા પાઠમાંથી પદપાઠ કરવાનાં નિયમો જણાવો.
- (B) નીચેનામાંથી ગમે તે ત્રણ પ્રશ્નોના ઉત્તર આપો : 3
- (1) અભિનિહિત સ્વતન્ત્ર સ્વરિત કોને કહે છે ?
 - (2) પ્રચયસ્વરનો પરિચય આપો.
 - (3) દ્વૈપ્રસ્વરિતનું ઉદાહરણ આપો.
 - (4) ઋગ્વેદમાં મુખ્યત્વે કેટલાં સ્વર મળે છે ? કયા-કયા ?
4. (A) સાયણાચાર્ય અને મહર્ષિ દયાનન્દના વેદભાષ્યોની તુલના કરો. 14
- અથવા**
- મહર્ષિ દયાનન્દજીનાં ભાષ્યમાં વેદનાં મૌલિક અભિગમને સમજાવો.
- (B) નીચેનામાંથી ગમે તે ત્રણ પ્રશ્નોના ઉત્તર આપો : 3
- (1) વેદ મન્ત્રને કંઠસ્થ કરવા માટે કઈ-કઈ પદ્ધતિઓ છે ? નામ જણાવો.
 - (2) સાયણાચાર્યે ઋગ્વેદ પર ભાષ્ય લખ્યું તેનું નામ શું છે ?
 - (3) વેદાઃ યજ્ઞાર્થ પ્રવૃત્તાઃ । આ મત કયા આચાર્યનો છે ?
 - (4) “વજ્ર” નો રૂપાત્મક અર્થ ભાષ્યકારોએ શું સમજાવ્યો છે ?